

PAPER DETAILS

TITLE: İlahiyat Fakóltesi Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Derslerinin Uzaktan Eğitim ile İslenmesine Yönelik Tutumları

AUTHORS: Ridvan Demir, Sinan Schreglmann

PAGES: 169-188

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3281969>

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Derslerinin Uzaktan Eğitim ile İşlenmesine Yönelik Tutumları¹

Attitudes of the Students of the Faculty of Theology towards the Processing of Pedagogical Formation Courses by Distance Education Method

Rıdvan DEMİR

ORCID: 0000-0002-6141-6638

Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimleri
A.B.D. /Türkiye, ridvandemir@mkcu.edu.tr

Sinan SCHREGLMANN

ORCID: 0000-0002-5738-3167

Dr. Öğrt. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din
Eğitimleri A.B.D. /Türkiye, sinansch@gmail.com

Makale Bilgisi/Article Info: Geliş/Received: 23.07.2023 Düzeltme/Revised: 27.08.2023

Kabul/Accepted: 28.08.2023

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Cite as Demir, R. & Schreglmann, S. (2023). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon
Derslerinin Uzaktan Eğitim ile İşlenmesine Yönelik Tutumları. Antakiyat, 6(2), 169-188

Öz

Son yıllarda dünya genelinde Covid-19 gibi yaşanan salgın hastalıklar veya yıkıcı etkiye sahip doğal afetler yüz yüze eğitimin sağlıklı bir şekilde yapılmasına engel olmakta ve eğitim faaliyetleri bu süreçte uzaktan eğitim vasıtasıyla sürdürülmektedir. Dünya genelinde benzer biçimde Türkiye’deki eğitim kurumlarında da salgın veya doğal afetler gibi durumlarda uzaktan eğitim modeli ile eğitime devam edilmektedir. Bu kapsamda ülkemizde uzaktan eğitimin imkân ve sınırlılıkları üzerine eğitim alanında yapılan çalışmaların da aynı paralelde hızla arttığı görülmektedir. Ancak din eğitimi alanında ve pedagojik formasyon dersleri özelinde bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bu araştırmanın temel amacı İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitime ile işlenmesine yönelik tutumlarını tespit etmektir. Bu temel amaç doğrultusunda öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutum düzeyleri incelenmiş ve farklı değişkenlere yönelik ilişkileri araştırılmıştır. Çalışma, nicel ve nitel yöntemin bir arada kullanıldığı karma desene göre desenlenmiştir. Çalışmanın nicel bölümünde veri toplama aracı olarak pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitime yönelik olan tutum ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın nitel bölümünde ise yarı yapılandırılmış görüşme sorularından faydalanılmıştır. Çalışmanın verileri 2021-

¹ Bu araştırma sürecinde TR Dizin 2020 kuralları kapsamında “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde” yer alan tüm kurallara uyulmuş ve yönergenin ikinci bölümünde yer alan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemlerden” hiçbirini gerçekleştirilmemiştir. Ayrıca bu araştırma “Etik Kurul İzni” alınmış bir çalışmadır.

2022 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi başında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemi bu fakültede öğrenime devam eden 294 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre “Ev İnternetine Sahip Olma” değişkeni hariç diğer değişkenlerin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Nitel verilerin sonucuna bakıldığında öğrencilerin genel olarak uzaktan eğitimin işlenmesinde bir sıkıntı yaşamadığı fakat yaşanan en büyük problemin teknik nedenlerle olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin, pedagojik formasyon dersleri özelinde uzaktan eğitimin bazı yararlarının olduğunu düşünmekle birlikte uzaktan eğitimin, yüz yüze eğitimin yerine geçemediği şeklindeki bir görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pedagojik Formasyon, Uzaktan Eğitim, Salgın ve Doğal Afetler, Karma Araştırma, İlahiyat Fakültesi

GİRİŞ

İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler eğitimin yapısını ve biçimini etkilemekte, eğitimcileri yeni eğitim programları ve öğrenme-öğretme modelleri geliştirmeye zorlamaktadır. Bu modellerden birisi de son yıllarda üzerinde sıkça konuşulan uzaktan eğitimidir (distance education). Bu durum öyle bir hal almıştır ki bazı eğitimciler geleceğin eğitim sisteminin uzaktan eğitim şeklinde olacağını ifade etmektedir (İşman, 2003: 403). Uzaktan eğitim, farklı ortamlarda bulunan öğrenci ve öğretmenlerin, öğrenme- öğretilme faaliyetlerini, iletişim teknolojilerini ve posta hizmetleri ile gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi modelini ifade eder (İşman, 2003: 404). Başka bir tanıma göre ise uzaktan eğitim; geleneksel öğrenme- öğretme yöntemlerinin sınırlılıkları nedeniyle sınıf içi etkinliklerini yürütme olanağının bulunmadığı durumlarda, eğitim etkinliklerini planlayıcılar ile öğrenciler arası, iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belirli bir merkezden öğretme yöntemidir (Kaya, 2006: 204). Bu eğitim modelinde, öğrenciler dersleri bilgisayar, internet veya diğer iletişim teknolojileri aracılığıyla uzaktan erişerek takip ederler.

Türk eğitim sistemi içinde uzaktan eğitim uygulamalarının tarihi seyrine kısaca bakıldığında, 1960 yılında Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından Mektupla Öğretim Merkezinin kurulmasıyla başladığı ifade edilebilir. Daha sonra uzaktan eğitim uygulamaları Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR/1975) devam etmiştir (İşman, 2003). 1975 yılının sonuna doğru yalnızca basılı materyaller ile yapılan uzaktan eğitimin yeterli olmadığına inanılmış daha sonra yapılan planlı ve çağdaş uygulamalarla, mektupla öğretim "Açıköğretim Fakültesi ve "Açık ilköğretim ve Açık lise" uygulamaları ile günümüze kadar çeşitli aşamalardan geçmiştir (Uşun, 2006). 1940 yıllardan sonra radyo ve televizyon (TV) uzaktan eğitimde kullanılmaya başlamıştır. Türkiye'de 1968 yılında yayına başlayan TRT Kurumu başlangıçtan beri diğer yayın türleriyle birlikte eğitsel yayınlara da yer vermiştir.

Uzaktan eğitim son zamanlarda salgın hastalıklar veya doğal afetler gibi nedenlerden dolayı yüz yüze eğitimin yapılamadığı durumlarda zaman ve mekân engellerini ortadan kaldırma seçeneğini sunan bir eğitim modeli olarak önemli hale gelmiştir. Örneğin Çin'den başlayarak dünya genelinde bir salgın haline dönüşen koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle ülkelerin ekonomi, sosyal, sağlık, turizm vb. pek faaliyetlerinde kısıtlamalar meydana gelmiştir. Hastalığın yayılmasını engellemek maksadıyla ülkelerin aldığı kısıtlayıcı kararlar ile insanlar zamanlarının büyük ölçüde evlerinde geçirmek durumunda kalmıştır. Bu kısıtlamalardan eğitim öğretimin yapıldığı okullar ve üniversitelerde kendine düşen payı almış

ve eğitim faaliyetleri bu süreçte daha çok uzaktan eğitim yoluyla yapılmaya çalışılmıştır. Yani tahmin edildiği gibi günümüz insanının her alandaki eylemine eşlik ve aracılık eden dijital teknolojiler salgın süreci öncesinde de eğitim ortamında kullanılmıştır. Geline son noktada bu dijital teknolojiler “pandemi sürecinde -geçici ve arızî bir durum olduğu umulsa da- mekânı gerçek olandan sanal olana, fiziksel olandan çevrimiçi olana dönüştürmekle eğitim-öğretim deneyiminde kökten bir değişim getirmiştir” (Umut, Ceylan ve Ceylan, 2022).

Salgın nedeniyle ülkemizde 23 Mart 2020 tarihinden itibaren önce Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı okullar daha sonra ise Yüksek Öğretim Kurumları yüz yüze eğitime ara vermiştir. Bu durum 2021 yılının Eylül ayına kadar sürmüştür. Bu tarihten sonra üniversitelerde bir yıldan fazla devam eden yüz yüze eğitim, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin ülke genelinde afet boyutuna ulaşan etkileri nedeniyle Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından alınan kararla 2022–2023 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde tekrar uzaktan eğitim yoluyla eğitime devam edilmiştir (YÖK, 2023). YÖK’ün aldığı karara binaen uzaktan eğitime geçilmesi ile üniversite öğrencileri de teorik veya uygulamalı dersleri uzaktan eğitim yöntemiyle (sanal sınıflar, video konferans, eş zamanlı/eş zamansız eğitim vb.) almaya başlamışlardır. Bu süreç eğitim yöneticilerinin uzaktan eğitim sisteminin geliştirilmesine daha çok yoğunlaşmalarına yol açarken eğitimin uzaktan verilmesinin daha verimli hale nasıl getirilebileceğine yönelik yatırımların artırılmasına ve eğitim politikalarının bu yönde oluşturulmasına da zemin hazırlamıştır. Anlaşılacağı gibi iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin eğitim ortamlarında daha yoğun kullanılması, küresel ölçekteki salgınların devamı veya yenilerinin çıkması, deprem, sel vb. doğal afetler gibi sebeplerle uzaktan eğitim uygulamalarının gelecekte daha da yaygınlaşması beklenmektedir (Koç, 2020: 853). Konuya din eğitimi açısından yaklaştığımızda uzaktan eğitim noktasında ülkemizde İLİTAM (İlahiyat Lisans Tamamlama) uygulamalarının mevcut olduğunu ifade edebiliriz (Kaymakcan, Meydan, Telli ve Cevherli, 2013, 2014; Altaş, 2016). Ancak İLİTAM’ın mevcut yapısı ve işleyişi, isteğe bağlı olması, salgın veya afet durumlarındaki zorunluluklardan ötürü bir süreçten dolayı oluşmaması uzaktan din eğitimi alanına katkısı olmakla birlikte bu konudaki çalışmaların verileri, araştırmamızın bulgularıyla karşılaştırılmayıp çalışma haricinde tutulmuştur.

Bu çalışmanın temel amacı ilahiyat fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum düzeyleri nedir?
2. Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum düzeyleri çeşitli değişkenlere (sınıf, cinsiyet, ev interneti, okul türü vb.) göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitim yöntemi kullanılarak işlenmesine yönelik görüşleri nelerdir?

Bu çerçevede çalışmamızın ilahiyat fakültesi öğrencilerinin “pedagojik dersler alanında “uzaktan eğitim uygulamalarına ne ölçüde hazır olduklarını belirlemede önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim son zamanlarda “din eğitimi ve uzaktan eğitimin harmanlandığı durumları inceleyen çalışmalarda” bir artışın olduğu görülmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde uzaktan eğitim konusu merkeze alınmakla birlikte “Din Görevlilerinin Görüşlerine Göre Diyanet İşleri Başkanlığının Uzaktan Din Eğitimi

Uygulamalarından” (Kocaman ve Özkaplan, 2021) “DKAB Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim İle İlgili Deneyim, Görüş ve Tutumlarına” (Altun, 2021; Akman, 2021, Umut, Ceylan ve Ceylan, 2022) dair çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. Diğer taraftan bu konuda İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin görüşlerinin neler olduğunu hususunda çalışmaların yoğunlaştığı da görülmektedir. Salgın sürecinde ilahiyat Fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerine yönelik çalışmalara Genç ve Gümrükçüoğlu’nun (2020), Öncü ve Kırıcı’nın (2021), Erpay’ın (2021), Özdemir ve Erdoğan’ın (2021), Güngör’ün (2021), Selçuk ve arkadaşlarının (2021) araştırmaları örnek verilebilir. Bu çalışmalarda İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin genel olarak uzaktan eğitime ilişkin algı ve bakış açılarını ele alınmıştır. Bu noktada öğrencilerin pedagojik formasyon dersleri özelinde uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ele alan çalışmalara rastlanmamıştır. Koç’un (2020) “Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Uzaktan Eğitim Yoluyla Yapılması”na dair bir ders ile sınırlı olan çalışması haricinde İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerine yönelik uzaktan eğitime bakışlarını inceleyen başka bir çalışmayla karşılaşılmamıştır. Dolayısıyla çalışmanın yüksek din eğitimi alan ilahiyat fakültesi öğrencilerine yönelik olmasından dolayı din eğitimi alanına katkısı olacağı ifade edilebilir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışmada ilahiyat fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutumlarının belirlenebilmesi amacıyla nitel ve nicel yöntemin bir arada kullanıldığı karma yöntem tercih edilmiştir. Karma yöntem ile desenlerden araştırmalar nitel ve nicel yöntem arasında bir köprü görevi sağlar (Onwuegbuzie ve Leech, 2004). Karma yöntem ile iki yöntemin kendine ait pozitif özelliklerinden faydalanılır ve nitel ve nicel yöntemin avantajları ortaya konmuş olur. Aynı zamanda çalışmaya katılan bireyler hakkında farklı açılardan veri toplanır ve verilerin birbirini sağlamasına olanak tanır. Böylelikle geçerli ve güvenilir bir veri seti oluşturulmuş olur.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde 2022 yılı güz dönemi itibarıyla uzaktan eğitime devam eden 393 öğrencidir. Bu öğrencilerin 244’ü kadın; 149’u ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemesi ise basit seçkisiz örneklem yöntemi ile seçilen 294 öğrenciden oluşmaktadır. Basit seçkisiz örneklem, örneklemde yer alan her bireyin eşit seçilme olasılığının olduğu örneklem türüdür (Balcı, 2020; Büyüköztürk vd., 2020). Bu yöntem yansızlık kuralının uygulanabildiği bir örneklem yöntemidir (Balcı, 2020). Çalışmanın katılımcılarına ait betimsel özellikler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Betimsel Özellikleri

Değişkenler	Grup	N	%
Cinsiyet	Kadın	198	67.3
	Erkek	96	32.7
Ev İnternetine Sahip Olma Durumu	Var	200	68.0
	Yok	94	32.0
Sınıf	1. Sınıf	85	28.9
	2. Sınıf	105	35.7
	3. Sınıf	51	17.3
	4. Sınıf	53	18.0
Mezun Olunan Lise	Anadolu Lisesi	121	41.2
	İmam Hatip Lisesi	115	39.1
	Meslek Lisesi	20	6.8
	Diğer	38	12.9
Günlük İnternet Kullanım Süresi	1-2 Saat	63	21.4
	2-4 Saat	108	36.7
	4-6 Saat	64	21.8
	Sürekli	59	20.1
Uzaktan Eğitimde Kullanılan Cihaz	Akıllı Telefon	205	69.7
	Bilgisayar	75	25.5
	Tablet	10	3.4
	Diğer	4	1.4
Toplam		294	100

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmada yer alan öğrencilerin %67.3'ünün (n=198) kadın, %32.7'sinin (n=96) erkek olduğu; %68'inin (n=200) evinde internet olduğu, %32'sinin (n=94) evinde internet olmadığı; %28.9'unun (n=85) 1.sınıfta, %35.7'sinin (n=105) 2.sınıfta, %17.3'ünün (n=51) 3.sınıfta, %18.0'ının (n=53) 4.sınıfta öğrenim gördüğü; %41.2'sinin (n=121) Anadolu lisesinden, %39.1'inin (n=115) imam hatip lisesinden, %6.8'inin (n=20) meslek lisesinden, %12.9'unun (n=38) diğer liselerden mezunu olduğu; öğrencilerin ağırlıklı 2-4 saat (n=108) günlük internet kullandığı; uzaktan eğitime genellikle akıllı telefonla (n=205) bağlantı sağladığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada nicel veri toplama aracı olarak Ağır, Gür, Okçu (2007) ve Demir (2020) tarafından yapılan araştırmalardan yararlanılarak geliştirilen “Pedagojik Formasyon Derslerinin Uzaktan Öğretime Yönelik Tutum Anketi” kullanılmıştır. Anketin geliştirilmesi sürecinde öncelikle literatür taranmış ve araştırmanın amacına en uygun olan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalardan yararlanarak 18 maddeden oluşan taslak ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin puanlanması; kesinlikle katılıyorum: 5, katılıyorum: 4, kısmen katılıyorum: 3, katılmıyorum: 2, kesinlikle katılmıyorum: 1 şeklindedir. Çalışma kapsamında ölçeğin Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı değeri. 838 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada nitel veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme; önceden belirlenmiş, ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma-yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir

(Ekiz, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2006; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bununla birlikte görüşme, bireylerin deneyimlerine, şikâyetlerine, görüşlerine, tutumlarına ilişkin bilgi edinmede kullanılan oldukça etkili ve sık tercih edilen veri toplama aracı olmasıyla birlikte soruların yarı yapılandırılmış olması görüşmeciye konunun dışına çıkma özgürlüğü ve rahatlığı tanımaktadır. Yarı yapılandırılmış sorular hazırlanırken öncelikle alan yazın taranmış ve uzman kişilerin görüşlerine başvurularak görüşme soruları oluşturulmuştur. Görüşme formunda yer alan soruların dil geçerliliği ve amaca uygunluğunun anlaşılması için pilot çalışması yapılmış ve pilot çalışmasından elde edilen dönütlerle birlikte görüşme formu son şeklini almıştır. Görüşme formunun son halinde katılımcılara *“Pedagojik formasyon derslerinde metot olarak tercih edilen uzaktan eğitimin verimli geçtiğini düşünüyor musunuz? Pedagojik formasyon dersi için uzaktan eğitim sırasında yaşadığınız sorunlar nelerdir? Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesinin avantajları var mıdır? Varsa nedir? Pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesinin dezavantajları (Olumsuz yanları) var mıdır? Varsa nedir? Pedagojik formasyon derslerinde online eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için önerileriniz nelerdir?”* gibi sorular sorulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın verileri 2021-2022 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi başında toplanmıştır. Araştırma uygulanmadan önce “Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan”, 05.01.2022 tarih ve 03 numaralı kararı ile gerekli yasal izinler alınmıştır. Eğitimin uzaktan devam etmesi sebebiyle çalışmada kullanılacak anket soruları “google formlara” işlenmiş ve erişim linki oluşturulmuştur. Oluşturulan link İlahiyat fakültesinde görevli öğretim elemanları ve öğrenim gören öğrenci temsilcileri aracılığıyla sosyal medya hesaplarında paylaşılmıştır. Öğrencilere katılımın gönüllü olduğu hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma verilerinin toplanması yaklaşık 25 gün sürmüştür.

Verilerin Analizi

Çalışmadan elde edilen verilerin analizinde anketten elde edilen ortalama puan esas alınmıştır. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum düzeylerinin belirlenmesi amacıyla “min., maks.”, ortalama puan ve standart sapma hesaplanmıştır. Uzaktan eğitime yönelik tutum düzeylerinin yorumlanmasında; Ölçekte kullanılan beşli Likert Ölçeği, 1’den 5’e kadar olan değerlendirme ölçeği olduğundan beş eşit parçaya bölünerek her seçeneğe karşılık gelen puan aralığı belirlenmiştir. Buna göre; 1,00-1,79 arası “kesinlikle katılmıyorum”, 1,80-2,59 arası “katılmıyorum”, 2,60-3,39 arası “kısmen katılıyorum”, 3,40-4,19 arası “katılıyorum” ve 4,20-5,00 arası ise “kesinlikle katılıyorum” olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada kullanılacak veri analizinin belirlenmesi amacıyla verilerin dağılımına bakılmıştır. Yapılan Shapiro-Wilk normallik testi sonuçlarında ($p=.07$) verilerin normal dağılım sergilediği tespit edilmiştir ($p>.05$). Bunu yanı sıra anketin skewness değerinin $-.017$, kurtosis değerinin ise $.530$ olduğu hesaplanmıştır. Normallik varsayımını sağlaması için bu değerlerin -1 ile $+1$ arasında ve sıfıra yakın olması gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2021). Skewness ve kurtosis değerlerinin bu referans aralığında ve sıfıra yakın olması sebebiyle verilerin normal dağılım gösterdiği yorumu yapılmıştır. Bu sebeple çalışmada parametrik testler kullanılmıştır. Çalışmada öğrencilerin uzaktan öğretime yönelik tutum düzeylerinin cinsiyete ve ev

internetine sahip olma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Öğrencilerin uzaktan öğretime yönelik tutum düzeylerinin sınıf, mezun olunan okul, günlük internet kullanımı, uzaktan öğretime bağlanan cihaz değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için ise ANOVA testi kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular yer almaktadır. Bulgular araştırmada yer alan alt soruların sırası takip edilerek sunulmuştur. Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan öğretime yönelik tutum düzeylerini belirlemeye yönelik istatistik verileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Pedagojik Formasyon Derslerinin Uzaktan Eğitimle İşlenmesine Yönelik Tutum Puan Ortalamasına Ait Betimsel Veriler

<i>Soru Maddesi</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>
1. Pedagojik formasyon dersi için uzaktan eğitim, geleneksel eğitimden daha etkilidir.	2,85	1,34
2. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim ile öğrenme, geleneksel eğitimle öğrenmeye göre daha zevklidir.	2,88	1,35
3. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim yaygınlaştırılmalıdır.	2,96	1,35
4. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim ile zaman daha etkili kullanılır.	3,23	1,33
5. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim öğrenmenin kalıcı olmasını sağlar.	2,79	1,31
6. Pedagojik formasyon dersi için uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme sonucunun hemen alınması öğrenci motivasyonu artırır.	3,20	1,23
7. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, istenildiği kadar tekrar edebilme esnekliği sağlar.	3,58	1,26
8. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimde zaman ve mekân kısıtlaması olmaması eğitimin sürekliliğini sağlar.	3,48	1,26
9. Pedagojik formasyon derslerini uzaktan eğitimle ile öğrenmekten hoşlanırım.	3,03	1,30
10. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, geleneksel eğitim uygulamalarında ortaya çıkan birçok problemin çözümünden daha etkilidir.	2,99	1,24
11. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimle herkes kendi düzeyinde eğitim alabilir.	3,07	1,21
12. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim işitsel, görsel tasarımlar ve teknoloji yoluyla etkili öğrenmeyi sağlar.	3,29	1,17
13. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimle bireylerin başarı süreçleri daha kolay takip edilebilir	2,98	1,20
14. Pedagojik formasyon derslerinde eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze etkileşim gereklidir.	3,52	1,19
15. Pedagojik formasyon derslerinde geleneksel eğitim, uzaktan eğitimden daha yararlıdır.	3,42	1,21
16. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, uygulama bakımından sıkıntı oluşturur.	3,39	1,17

17. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimde, eğitim ortamının kontrolü sağlıklı bir şekilde yapılamaz.	3,37	1,21
18. Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, geleneksel eğitimin yerine geçemez.	3,38	1,23
<i>Toplam</i>	3.18	1,25

Tablo 2 incelendiğinde ilahiyat fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum ölçeğinde en yüksek ortalamanın $\bar{X}=3,58$ ile “Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, istenildiği kadar tekrar edebilme esnekliği sağlar” (madde 7) sorusunda; en düşük ortalamanın ise $\bar{X}= 2,79$ “Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim öğrenmenin kalıcı olmasını sağlar” (madde 5) maddelerine ait olduğu belirlenmiştir. Buna göre;

- 4,20’nin üzerinde ortalama puanı olan hiçbir madde olmadığından “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde bir madde tespit edilememiştir.
- 3,40 ile 4,19 arasında olup “**katılıyorum**” düzeyindeki maddeler; “Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, istenildiği kadar tekrar edebilme esnekliği sağlar” (madde 7); “Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimde zaman ve mekân kısıtlaması olmaması eğitimin sürekliliğini sağlar” (madde 8); “Pedagojik formasyon derslerinde eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze etkileşim gereklidir” (madde 14); “Pedagojik formasyon derslerinde geleneksel eğitim, uzaktan eğitimden daha yararlıdır” (madde 15) maddeleridir. Bu durumda öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinde eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze etkileşimin gerekli ve uzaktan eğitimden daha yararlı olduğu düşüncesine katıldıkları anlaşılmaktadır. Diğer taraftan uzaktan eğitimde zaman ve mekân kısıtlamasının olmaması ve istenildiği kadar tekrar edebilme esnekliği sağlanması, uzaktan eğitimin olumlu yanları olarak görülmektedir.
- 2,60 ile 3,39 arasında olup “**kısmen katılıyorum**” düzeyindeki maddeler; Pedagojik formasyon dersi için uzaktan eğitim, geleneksel eğitimden daha etkilidir (madde 1); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim ile öğrenme, geleneksel eğitimle öğrenmeye göre daha zevklidir (madde 2); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim yaygınlaştırılmalıdır (madde 3); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim ile zaman daha etkili kullanılır (madde 4); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim öğrenmenin kalıcı olmasını sağlar (madde 5); Pedagojik formasyon dersi için uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme sonucunun hemen alınması öğrenci motivasyonu artırır (madde 6); Pedagojik formasyon derslerini uzaktan eğitimle ile öğrenmekten hoşlanırım (madde 9); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, geleneksel eğitim uygulamalarında ortaya çıkan birçok problemin çözümünden daha etkilidir (madde 10); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimle herkes kendi düzeyinde eğitim alabilir (madde 11); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim işitsel, görsel tasarımlar ve teknoloji yoluyla etkili öğrenmeyi sağlar (madde 12); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimle bireylerin başarı süreçleri daha kolay takip edilebilir (madde 13); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, uygulama bakımından sıkıntı oluşturur (madde 16); Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimde, eğitim ortamının kontrolü sağlıklı bir şekilde yapılamaz (madde

17); *Pedagogik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, geleneksel eğitimin yerine geçemez* (madde 18) maddeleridir.

- 2,59'un altında ortalama puanı olan hiçbir madde olmadığından "katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" düzeyinde hiçbir madde tespit edilememiştir. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin pedagogik formasyon derslerinin uzaktan öğretime yönelik tutum puanı ortalamasının $\bar{X}=3,18$ olduğu görülmektedir. Bu puan değeri "kısmen katılıyorum" düzeyine denk gelmektedir. Buna göre öğrenciler uzaktan eğitimin bazı yararlarının olduğunu ifade etseler de uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerine geçemediği şeklindeki bir görüşe sahip olduklarını ortaya çıkarabilir.

Öğrencilerin pedagogik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum puanlarının cinsiyet değişkenine göre sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Düzeyi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Uzaktan Öğretime	Kadın	198	3.15	.67	292	-1.361	.175
Yönelik Tutum	Erkek	96	3.26	.60			

Tablo 3'teki verilere göre öğrencilerin pedagogik formasyon derslerinin uzaktan eğitime yönelik tutum düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği söylenebilir ($t_{(292)} = -1.361$, $p > .05$). Öğrencilerin pedagogik formasyon derslerinin uzaktan eğitime yönelik tutum puanlarının ev internetine sahip olma değişkenine göre sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ev İnternetine Sahip Olma Değişkenine Göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Düzeyi Sonuçları

Değişken	Ev İnterneti	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Uzaktan Öğretime	Var	200	3.24	.64	292	2.051	.041*
Yönelik Tutum	Yok	94	3.08	.65			

* $p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin pedagogik formasyon derslerinin uzaktan eğitime yönelik tutum düzeylerinin ev internetine sahip olma değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($t_{(292)} = 2.051$, $p < .05$). Ortalamalar incelendiğinde ev internetine sahip olan öğrencilerin pedagogik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum düzeylerinin ($\bar{X}=3.24$), ev internetine sahip olmayan öğrencilerin tutum düzeylerine ($\bar{X}=3.08$) göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin pedagogik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum puanlarının mezun olunan lise türü değişkenine göre sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Düzeyi Sonuçları

Değişken	Mezun Olunan Lise	N	$\bar{x}$	S	Varyans Kay.	KT	sd	KO	F	p	
Uzaktan Öğretime Yönelik Tutum	Anadolu Lisesi	121	3.15	.71	Gruplar Arası	1.750	3	.583	1.384	.248	
	İmam Hatip Lisesi	115	3.15	.60	Gruplar İçi	122.285	290	.422			
	Meslek Lisesi	20	3.42	.77	Toplam	124.035	293				
	Diğer	38	3.29	.48							

1- Anadolu Lisesi, 2- İmam Hatip Lisesi, 3- Meslek Lisesi, 4- Diğer

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum düzeylerinin mezun olunan lise türü değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği söylenebilir [$F_{(3,290)} = 1.384$, $p > .05$]. Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum puanlarının sınıf değişkenine göre sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Sınıf Değişkenine Göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Düzeyi Sonuçları

Değişken	Sınıf	N	$\bar{X}$	S	Varyans Kay.	KT	sd	KO	F	p
Uzaktan Öğretime Yönelik Tutum	1.sınıf	85	3.17	.58	Gruplar Arası	1.290	3	.430	1.016	.386
	2.sınıf	105	3.12	.70	Gruplar İçi	122.746	290	.423		
	3.sınıf	51	3.29	.64	Toplam	124.035	293			
	4.sınıf	53	3.26	.64						

1- 1.sınıf, 2- 2.sınıf, 3- 3.sınıf, 4- 4.sınıf

Tablo 6’daki veriler göre öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum düzeylerinin sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği söylenebilir [$F_{(3,290)} = 1.016$, $p > .05$]. Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum puanlarının günlük internet kullanım süresi değişkenine göre sonuçları Tablo 7’da gösterilmiştir.

Tablo 7. Günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Düzeyi Sonuçları

Değişken	Günlük İnternet Kullanım Süresi	N	$\bar{x}$	S	Varyans Kay.	KT	sd	KO	F	p		
Uzaktan Öğretime Yönelik Tutum	1-2 saat	63	3.03	.59	Gruplar Arası	2.945	3	.982	2.351	.073		
	2-4 saat	108	3.27	.68	Gruplar İçi	121.090	290	.418				
	4-6 saat	64	3.14	.59	Toplam	124.035	293					
	Sürekli	59	3.27	.68								

1- 1-2 saat, 2- 2-4 saat, 3- 4-6 saat, 4- Sürekli

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum düzeylerinin günlük internet kullanım süresi değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği söylenebilir [$F_{(3,290)} = 2.351$, $p > .05$]. Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum puanlarının uzaktan öğretime bağlanılan cihaz değişkenine göre sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Uzaktan Öğretime Bağlanılan Cihaz Değişkenine Göre Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Düzeyi Sonuçları

Değişken	Bağlanılan Cihaz	N	$\bar{x}$	S	Varyans Kay.	KT	sd	KO	F	p		
Uzaktan Öğretime Yönelik Tutum	Akıllı Telefon	205	3.20	.64	Gruplar Arası	1.073	3	.358	.843	.073		
	Bilgisayar	75	3.15	.69	Gruplar İçi	122.963	290	.424				
	Tablet	10	3.02	.37	Toplam	124.035	293					
	Diğer	4	3.59	.60								

1- Akıllı telefon, 2- Bilgisayar, 3- Tablet, 4- Diğer

Tablo 8’deki veriler incelendiğinde öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik tutum düzeylerinin günlük internet kullanım süresi değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği söylenebilir [$F_{(3,290)} = .843$, $p > .05$].

Bu araştırmanın nitel kısmında ise öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığı ile sorular sorulmuş ve yanıtlar daha kolay okunabilmesi ve incelenebilmesi açısından aşağıda paragraflar halinde verilmiştir.

İlk olarak katılımcılara “**Pedagojik formasyon derslerinde metot olarak tercih edilen uzaktan eğitimin verimli geçtiğini düşünüyor musunuz? Neden?**” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin yanıtları incelendiğinde genel olarak katılanlar ve katılmayanlar olduğu

görülmektedir. İlk olarak uzaktan eğitimin verimli geçtiğini düşünenlerin fikirleri şu şekilde ifade edilmiştir:

Katılımcı 31: *“Evet çünkü videolarla ve sunumlarla daha kısa ve özet olarak anlaşılabilir”*

Katılımcı 87: *“Evet geçiyor yani bu doktorluk gibi ya da hemşirelik gibi teorik olmadığı için herhangi bir aksaklık olduğunu da düşünmüyorum”*

Katılımcı 111: *“Evet, çünkü zaten KPSS ye çalışıyoruz. Bir kurs gibi oluyor”*

Diğer yandan bazı öğrenciler ise uzaktan eğitimin verimli geçmediği düşüncesine sahiptir; Örneğin:

Katılımcı 7: *“Hayır sadece not alıp geçelim diye düşünüyor herkes”*

Katılımcı 29: *“hayır, hiçbir ders yüz yüze eğitim kadar etkili olamaz. Online eğitimde sınıf ortamında; hocanın ve öğrenci arkadaşlarımızın önümüzde olduğunu tam manada hissedemediğimizden etkisinin az olduğunu düşünüyorum. İnternet sıkıntılarını hiç söylemiyorum bile.”*

Katılımcı 50: *“Çok verimli geçtiğini pek düşünmüyorum. Çünkü yüz yüze eğitim de aldığım verimi uzaktan eğitimde sağlayamıyorum. Nedeni ise disiplini kendi üzerimde kuramamam.”*

Katılımcı 70: *“Düşünmüyorum formasyon derslerinde öğrenciler daha aktif olması gerekiyor ancak uzaktan eğitimde öğretmen aktif öğrenciler pasif”*

Katılımcı 80: *“Verimli geçmiyor çünkü günlük yaşantıdaki hayatımızda sürekli bir iş çıkıyor ve derslere katılım da olsun dersi anlamada olsun zorluk çekiliyor”*

İkinci olarak katılımcılara **“Pedagojik formasyon dersi için uzaktan eğitim sırasında yaşadığınız sorunlar nelerdir?” sorusu sorulmuştur.** Öğrencilerin yanıtları incelendiğinde neredeyse bu soruna ilişkin tüm yanıtların teknik problemlerden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Örneğin;

Katılımcı 20: *“İnternet ve teknolojik alet eksikliğinden dolayı girmekte çoğu zaman zorlanıyorum”*

Katılımcı 27: *“İnternet sorunu ve bağlantı sorunu yaşıyoruz”*

Katılımcı 33: *“İnternet yetersizliği çünkü okulun verdiği interneti kullanamıyorum.”*

Katılımcı 38: *“İnternetin çekmemesi olmaması ve elektrik gitmesi”*

Katılımcı 48: *“Elektriğin kesilmesi, Kota yetersizliği”*

Üçüncü olarak katılımcılara **“Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur.** Öğrencilerin yanıtları incelendiğinde uzaktan eğitimin yaygınlaştırılmaması, ancak zorunlu durumlarda tercih edilmesinin gerektiğini şu ifadelerle belirtilmiştir:

Katılımcı 10: *“Yüz yüze eğitim daha iyi ama çare yoksa uzaktan eğitimde bir seçenektir tabi.”*

Katılımcı 13: *“Yüz yüze eğitim her zaman daha verimli olacaktır online eğitim mümkün olduğunca kaliteli olmaya çalışılıyor ama öğreticilik açısından yararlı olduğunu düşünmüyorum”*

Katılımcı 33: *“Yaygınlaştırılmasını önermiyorum çünkü uzaktan eğitimde öğrenci motivasyonu oldukça düşüyor ve bu yüzden derslerde olması gereken karşılıklı etkileşim istenen düzeyde olmuyor.”*

Katılımcı 39: *“Uzaktan eğitimin yaygınlaşması olabilir zor durumlarda ama verimli değil.”*

Katılımcı 51: *“Formasyonun online yapılması bir çok kişiye ulaşması açısından olumlu gelişim kaydetmiş olsa da eğitimin çok önemli olması hasebiyle bunun yüz yüze yapılması gerektiği kanaatindeyim”*

Katılımcı 70: *“Bence yüz yüze olması gerekiyor çünkü formasyon dersi öğretmen olduğumuzda veya stajda çok işimize yarayacak bir ders uzaktan olmamalı”*

Katılımcı 88: *“Bu bizim eğitimimiz de esneklik sağlayabilir ancak yüz yüze olması daha iyi olur çünkü soru sorarak etkileşim halinde olmamız daha verimlidir”*

Dördüncü olarak katılımcılara **“Pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesinin avantajları var mıdır? Varsa nedir?”** sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin yanıtları incelendiğinde zaman açısından tasarruf, ders kayıtlarının tekrar öğrencinin kendi hızında ilerleyerek izlemesi, verimli olduğu ve stresi azalttığına ilişkin görüşlerin ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin;

Katılımcı 3: *“Var tabii biliyorsunuz ki bazı öğrenciler görme işitme ve kaynaştırma öğrencisi sadece sağlıklı bireyler olmadığını göze alırsak çok iyi. Uzaktan eğitim daha sağlıklı istediğimizde izleme ve dondurma ve tekrarlama etkinliği mevcut ve bu çok güzel ses kaydı yapıp daha sonra dinleyebiliyoruz bu da bir harika”*

Katılımcı 18: *“Evinizde rahat bir şekilde dinlediğim için daha çok odaklanıyorum”*

Katılımcı 26: *“Avantajı şu şekilde olabilir, Anlamadığımız konu olursa hocamızın kaydetmiş videolarından o konuyu tekrardan dinleyebiliriz.”*

Katılımcı 33: *“Elbette vardır. Düşük maliyette bir eğitim süreci olduğu için hem mali açıdan hem de zamandan tasarruf sağlanabiliyor.”*

Katılımcı 51: *“Zaman ve yer sınırlaması olmaması tekrar tekrar izlenebiliyor olması”*

Katılımcı 71: *“Genellikle evde olduğumuz için derslere daha çok vakit ayırabiliyoruz özgün iken okulda çok vakit harcıyorduk”*

Katılımcı 88: *“Öğrencilerin zaman ve mekân kısıtlaması olmadan derslere katılabilmesi yönünden avantajı vardır.”*

Beşinci olarak katılımcılara **“Pedagojik formasyon derslerinde online eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için önerileriniz nelerdir?”** sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin yanıtları incelendiğinde yöntem ve tekniklerin iyileştirilmesi, aktif katılım, materyallerin zenginleştirilmesi gibi hususlarda önerilerin olduğu şu cümlelerden anlaşılmaktadır:

Katılımcı 8: *“Etkileşimi daha fazla yapacak etkinliklerin yapılması. Canlı dersler esnasında öğrenciyi derse daha çok dâhil etmesi.”*

Katılımcı 14: *“Herkesin görüntüsü açık olmalı ve sohbet edilmeli”*

Katılımcı 15: *“Daha şematik ve ses ve şematiğe dayalı örnekler ve tanımlarla anlatım gerçekleştirmektir”*

Katılımcı 16: *“Biz öğrencilerin derslere aktif ilgi duyması için konuları bizim sunmamız”*

Katılımcı 23: *“Planlı bir şekilde ilerlemesi herkesin aktif bir şekilde katılması için projelerle desteklenmesi”*

Katılımcı 33: *“Öğrenci motivasyonunun arttırılmasına katkı sağlanması, işlenen derste alınan verime göre sınavların zorluk-kolaylık derecesinin ayarlanması ve sınav sürelerinin örgün eğitimdekine nazaran bir miktar daha esnek olması, dersin görsel materyallerle desteklenmesi ve bu deprem sürecinde öğretmenlerin öğrencilere daha empati ve hoşgörü çerçevesinde bir yaklaşım ve tutum sergilemeleri beklentilerimiz arasındadır.”*

Katılımcı 50: *“Dersler canlı yayın olarak açılabilir. Ve öğrencinin derse olan etkileşimi bu sayede artırılabilir.”*

Katılımcı 70: *“Zoom ortamında herkese söz hakkı verilerek ya da bizlere verilen konuları o derste anlatmamız ve arkadaşlara sorular sorarak daha da iyi pekişmesini sağlanmasında daha etkili olacağını düşünüyorum”*

SONUÇ

Son yıllarda dünya genelinde Covid-19 gibi yaşanan salgın hastalıklar veya yıkıcı etkiye sahip doğal afetler yüz yüze eğitimin sağlıklı bir şekilde yapılmasına engel olmakta ve eğitim faaliyetleri bu süreçte uzaktan eğitim vasıtasıyla sürdürülmektedir. Örneğin geçmişe baktığımızda ülkemizde ilk koronavirüs vakasının tespiti ile YÖK tarafından 16 Mart 2020 tarihinden itibaren yükseköğretimde eğitime üç hafta süreyle ara verildiği ilan edilmiştir. Daha sonra alınan kararla ise tüm yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitime geçildiği kamuoyuna duyurulmuştur. Benzer şekilde günümüze baktığımızda ise 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli on bir ilimizi etkileyen ve afet boyutunda yıkıcı etkileri olan depremler nedeniyle uzaktan eğitim tekrar gündeme gelmiş ve üniversitelerde uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu çerçevede son zamanlarda gerek eğitim bilimlerinin farklı alanlarında gerekse din eğitimi alanında bu konuyla ilgili çalışmaların arttığı görülmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitim ile işlenmesine yönelik tutumlarını tespit etmektir. Çalışma nicel ve nitel yöntemin bir arada kullanıldığı karma desene göre desenlenmiştir. Çalışmanın nicel bölümünde veri toplama aracı olarak pedagojik formasyon derslerinin uzaktan eğitime yönelik olan tutum ölçeği kullanılmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan öğretime yönelik tutum puanları *“Cinsiyet, Ev İnternetine Sahip Olma, Mezun Olunan Lise Türü, Sınıf, Günlük İnternet Kullanım Süresi, Uzaktan Öğretime Bağlılan Cihaz”* gibi değişkenler açısından değerlendirilmiş olup sadece ev internetine sahip olma değişkeni açısından anlamlı farklılık bulunduğu diğer değişkenler açısından anlamlı bir fark bulunmadığı söylenebilir. Sonuç olarak ev internetine sahip olan öğrencilerin pedagojik

formasyon derslerinin uzaktan öğretimine yönelik tutum düzeylerinin, ev internetine sahip olmayan öğrencilerin tutum düzeylerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Özdemir ve Erdoğan'ın (2021: 37) uzaktan eğitimin etkililiği ve verimliliği konusunda sabit internet kullanıcısı öğrencilerin beklenenden daha olumlu görüşe sahip olması sonucu ile benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla evinde sabit internet olan öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde bu süreci daha verimli şekilde geçirdikleri ifade edilebilir.

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan öğretimine yönelik tutum düzeylerinin belirlenmesi amacıyla “min., maks.”, ortalama puan ve standart sapma hesaplanmıştır. Uzaktan öğretimine yönelik tutum düzeylerinin yorumlanmasında; Ölçekte kullanılan beşli Likert Ölçeği, 1’den 5’e kadar olan değerlendirme ölçeği olduğundan beş eşit parçaya bölünerek her seçeneğe karşılık gelen puan aralığı belirlenmiştir. Buna göre; 4,20’nin üzerinde ortalama puanı olan hiçbir madde olmadığından “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde bir madde tespit edilememiştir. Ayrıca 2,59’un altında ortalama puanı olan hiçbir madde olmadığından “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” düzeyinde hiçbir madde tespit edilememiştir.

3,40 ile 4,19 arasında olup “katılıyorum” düzeyindeki maddeler; *“Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, istenildiği kadar tekrar edebilme esnekliği sağlar”*; *“Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimde zaman ve mekân kısıtlaması olmaması eğitimin sürekliliğini sağlar”*; *“Pedagojik formasyon derslerinde eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze etkileşim gereklidir”*; *“Pedagojik formasyon derslerinde geleneksel eğitim, uzaktan eğitimden daha yararlıdır”* maddeleridir. Bu durumda öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinde eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze etkileşimin gerekli ve uzaktan eğitimden daha yararlı olduğu düşüncesine katıldıkları anlaşılmaktadır. Bu verilerden hareketle öğrencilerinin, uzaktan eğitimin pandemi döneminde eğitim ihtiyaçlarını karşılayan fakat yüz yüze eğitim kadar verimli olmayan bir uygulama olduğu görüşünde oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan uzaktan eğitimde zaman ve mekân kısıtlamasının olmaması ve istenildiği kadar tekrar edebilme esnekliği sağlaması, uzaktan eğitimin olumlu yanları olarak görülmektedir. Din eğitimi ile ilgili bu konuda yapılmış çalışmalara bakıldığında benzer sonuçların çıktığı görülmektedir. Örneğin; Genç ve Gümrükçüoğlu, (2020)’un çalışmasında öğrencilerin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitimden memnun olmadıkları ve bu eğitimden istedikleri verimi alamadıkları sonucu tespit edilmiştir. Selçuk ve diğerlerinin (2021), araştırmasında çalışmaya katılan öğrencilerin online eğitime karşı olumlu bir tutuma sahip olmadıkları ifade edilirken Erpay (2021)’ın çalışmasında ise uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yazıbaşı ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında da öğrenciler açısından çevrim içi eğitimin İslami İlimler/İlahiyat lisans programına uygun olmadığı, etkili bir eğitim için yüz yüze eğitimin gerekli olduğu ifade edilmektedir. Kurttekin (2022)’in tespitine göre benzer bir durum sürecin uygulayıcısı olan öğretim elemanlarına göre de yaşanmakta ve öğretim elemanları uzaktan eğitimi yüz yüze eğitim kadar verimli ve kaliteli bulmamaktadır.

2,60 ile 3,39 arasında olup “kısmen katılıyorum” düzeyindeki maddeler; *Pedagojik formasyon dersi için uzaktan eğitim, geleneksel eğitimden daha etkilidir*; *Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim ile öğrenme, geleneksel eğitimle öğrenmeye göre daha zevklidir*; *Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim yaygınlaştırılmalıdır*; *Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim ile zaman daha etkili kullanılır*; *Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim öğrenmenin kalıcı olmasını sağlar*; *Pedagojik formasyon dersi için uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme sonucunun hemen alınması öğrenci motivasyonu*

arttırır; Pedagojik formasyon derslerini uzaktan eğitimle ile öğrenmekten hoşlanırım; Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, geleneksel eğitim uygulamalarında ortaya çıkan birçok problemin çözümünden daha etkilidir; Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimle herkes kendi düzeyinde eğitim alabilir; Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim işitsel, görsel tasarımlar ve teknoloji yoluyla etkili öğrenmeyi sağlar; Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimle bireylerin başarı süreçleri daha kolay takip edilebilir; Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, uygulama bakımından sıkıntı oluşturur; Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimde, eğitim ortamının kontrolü sağlıklı bir şekilde yapılamaz; Pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitim, geleneksel eğitimin yerine geçemez maddeleridir.

İlahiyat fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerinin uzaktan öğretimine yönelik tutum puanı ortalamasının $\bar{X}=3,18$ olduğu görülmektedir. Bu puan değeri “kısmen katılıyorum” düzeyine denk gelmektedir. Buna göre öğrenciler uzaktan eğitimin bazı yararlarının olduğunu ifade etseler de uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerine geçemediği şeklindeki bir görüşe sahip olduklarını ortaya çıkarabilir. Nitekim bu durum öğrencilerin vermiş olduğu nitel bulgular ile de örtüşmektedir. Örneğin *Pedagojik formasyon derslerinde metot olarak tercih edilen uzaktan eğitimin verimli geçtiğini düşünüyor musunuz? Neden?* sorusuna. Öğrenciler genel olarak uzaktan eğitimin verimli geçmediğine yönelik ifadelerde bulunmuşlardır. Buna örnek olarak Katılımcı 72: *“Verimli olduğunu düşünmüyorum çünkü uzaktan eğitimle katıldığım hiç bir dersten verim alamıyorum ve formasyon dersinin geleceğim için en önemli ders olduğunu düşünüyorum”* ifadesi gösterilebilir. Verimli geçmediğini düşünen öğrenciler daha çok dikkat dağınıklığı, odaklanamama, aktif olamama, internet kesintileri vb. nedenler ileri sürmektedir. Bunun yanında azda olsa verimli geçtiğini düşünenlerde bulunmaktadır. Verimli geçtiğini düşünen öğrenciler dersleri tekrar izleme imkânı olması, kalıcılık ve zamandan tasarruf vb. gerekçeler öne sürmektedir. Buna örnek olarak; Katılımcı 48: *“Evet. Çünkü bir dönem boyunca anlatılan dersleri bir günde öğrenebilme imkânı sağlıyor. Alamadığında konuyu geriye sarabiliyorsun. Konu uzun vadede anlatılınca kayboluyordu böyle daha kalıcı oluyor. Dersi 2x ile dinleme imkânı sağlıyor. Ve kendi zamanımızı yönetebiliyoruz.”* ifadesi gösterilebilir.

Uzaktan eğitimin avantajları arasında öğrencilerin coğrafi konumlarına bağlı kalmadan eğitim alabilmeleri, zaman ve para tasarrufu sağlamaları, öğrencilerin kendi hızlarında öğrenmelerine izin verilmesi gibi birçok fayda bulunmaktadır. Örneğin salgın sürecinde yükseköğretimde din öğretimi gören ilahiyat fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışlarını ve karşılaştıkları problemleri ortaya koymayı amaçlayan Genç ve Gümrükçüoğlu’nun (2020) araştırması sonucunda katılımcıların görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde uzaktan eğitimin, zamandan ve mekândan bağımsız olarak derslere katılıma imkân sunması oldukça fazla katılımcı tarafından uzaktan eğitimin olumlu görünen bir özelliği olarak dile getirilmiştir. Hatta uzaktan eğitimin sorumluluk duygusunu geliştirmesi, araştırma yapmaya teşvik etmesi, her öğrencinin kendi hızında öğrenmesine imkân tanınması, zaman tasarrufu sağlaması, ekonomik olması, istenilen zamanda derse katılım olanağı sunması bu olumlu özelliklerden bazılarıdır. Ancak uzaktan eğitimin dezavantajları arasında öğrencilerin evde internet bağlantısı olmaması, teknolojik açıdan eksiklerin olması uzaktan eğitime erişimi sağlayamamaları gösterilebilir. Ayrıca uzaktan eğitimde öğrencilerin dikkatlerinin dağılması, ödevlerin zamanında yapılamaması gibi sorunlar da yaşanabilmektedir. Bu araştırmada salgın, deprem vb. doğal afet sebebiyle zorunlu olarak tercih edilen uzaktan eğitimin olumsuz yanları ortaya çıkmıştır. Öncelikle uzaktan eğitim

internet bağlantısı, bilgisayar veya diğer teknolojik cihazlara bağlıdır. Bu durum, öğrencilerin teknolojiye sürekli olarak erişim sağlamalarını gerektirir ve teknik sorunlar veya ağ kesintileri gibi beklenmedik durumlar eğitimi olumsuz bir biçimde etkilemiştir. Bu kapsamda “*Pedagojik formasyon dersi için uzaktan eğitim sırasında yaşadığınız sorunlar nelerdir?*” sorusuna öğrenciler çok büyük oranda internet, bilgisayar, şebeke bağlantı sorunları, uzaktan eğitim sistemine girişte yaşanan aksaklıklar, elektrik kesintileri gibi teknik problemlerden söz etmişlerdir. Güngör’ün (2021: 711) çalışmasında belirttiği üzere; öğrencilerin uzaktan eğitime katılım konusundaki teknik bilgi yetersizliği ve bulundukları yerlerdeki internet erişimi sorunları, uzaktan eğitimin verimliliği ile ilgili olumsuz düşüncelerinde etken olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili çalışmalarda uzaktan eğitimin etkileşim yetersizliği, karşılaşılan problemlerin anında çözülmemesi (bağlantı, internet vb.), motivasyon eksikliği, sosyalleşmenin engellenmesi, planlama ve eş zamanlı koordinasyon konularında dezavantajlarının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (Genç ve Gümrükçüoğlu, 2020; Erpay, 2021).

Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinde uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması hakkındaki düşüncelerine bakıldığında genel olarak uzaktan eğitimin yaygınlaştırılmaması, ancak zorunlu durumlarda tercih edilmesinin gerektiği ön plana çıkmaktadır. Buna örnek olarak; Katılımcı 31: “*Şartlar elverişli hale geldiğinde yüz yüze eğitim tercihimdir*”, ve Katılımcı 10: “*Yüz yüze eğitim daha iyi ama çare yoksa uzaktan eğitimde bir seçenektir tabii*”. ifadeleri gösterilebilir.

Formasyon derslerinin temel amacı bir eğitim ve öğrenme ortamı olarak sınıfı çeşitli yönleriyle tanıtmaktır. Bilindiği gibi sınıfın içerisinde çok dinamik bir yapı bulunmaktadır ve etkileşim sürekli en üst seviyededir. Formasyon derslerinin genelde uzaktan eğitimle işlenememesinin birkaç sebebi bulunmaktadır. Bu dersler genellikle pratik becerilerin kazanılmasını hedefler. Bu derslerde öğrenciler, fiziksel olarak bir ortamda gerçek sınıf senaryolarını simüle eder. Bu tür pratik beceriler, gerçek zamanlı etkileşimi, doğrudan gözlemi ve öğretmenlerin veya eğitmenlerin doğrudan rehberliğini gerektirebilir. Uzaktan eğitimde ise bu pratik etkileşim ve rehberlik imkanları sınırlı olabilir, bu da formasyon derslerinin etkililiği konusunda zorluklar yaratabilir. Bununla birlikte formasyon dersleri öğrencilerin gruplar halinde çalışmasını ve ekip iş birliği yapmasını gerektirebilir. Bu derslerde, birlikte fiziksel olarak aynı ortamda bulunmak, fikir alışverişi yapmak ve projeleri birlikte tamamlamak önemlidir. Uzaktan eğitimde ise öğrencilerin aynı mekânda olmaması veya etkileşimin sanal olması nedeniyle ekip çalışması zorlaşabilir.

Uzaktan eğitim, öğrencilerin uygun bir internet bağlantısı ve gerekli teknolojik cihazlara erişim sağlamasını gerektirir. Bu, düşük gelirli aileler veya kırsal bölgelerde yaşayan öğrenciler için zorluklar yaratabilir. Tüm bu durumlara ve olumsuzluklara rağmen uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesi ve daha kapsayıcı hale getirilmesi için teknik yapısal sorunların çözümü için adımlar atılmalıdır. Ayrıca uzaktan eğitim sırasında daha çok etkileşime yer verilmeli ve aile/öğrencinin motivasyonu da yüksek tutulmaya çalışılmalıdır. Öğrencilerinde genel olarak belirttikleri üzere uzaktan eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için uzaktan eğitim ile ilgili iyi bir planlamanın yapılması, yöntem ve tekniklerin iyileştirilmesi, öğrencilerin aktif katılımının sağlanması, materyallerin zenginleştirilmesi, internet ve bağlantı sorunlarının çözülmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA/REFERENCE

- Ağır, F., Gür, H., ve Okçu, A. (2007). Uzaktan eğitime karşı tutum ölçeği geliştirmesine yönelik geçerlik ve güvenirlik çalışması. *e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences*, 3(2), 128–139.
- Akman, A. (2021). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Altaş, N. (2016). “Türkiye’de Dinî Yükseköğretim Alanında Uzaktan Eğitimle İlgili Algı Sorunları ve İLİTAM Uygulamaları”. *Değerler Eğitimi Dergisi*14/31, 7–4.
- Altun, V. K. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies - Education*, 16(5), 2127-2145.
- Balcı, A. (2020). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler* (14.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik* (6.Baskı). Pegem Akademi.
- Demir, B. (2020). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim İle Yürütülen Matematik Derslerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(39): 2448-2454.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ercan, İ. (2021). Zorunlu Uzaktan Eğitim: Covid-19 Pandemisi Sürecinde İlahiyat Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri. *Marifetname*. 8/1, 169-204.
- Genç, M. F. ve Gümrükçüoğlu, S. (2020). Koronavirüs (Covid-19) sürecinde ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışları. *Turkish Studies*, 15(4), 403–422. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43798>
- Güngör, A. (2021). Yükseköğretim Öğrencilerinin ‘Uzaktan Eğitim’ Kavramına İlişkin Metaforik Algıları: Kilis 7 Aralık Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Örneği. *Eskiye / 45*. 693–717. <https://doi.org/10.37697/eskiye.945841>
- İşman, A. (2003). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kaymakcan, R., Meydan, H., Telli, A. ve Cevherli, K. (2013). Paydaşlarına Göre İlahiyat Lisans Tamamlama (İLİTAM) Programının Değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (26) , 71-110.
- Kaymakcan, R., Meydan, H. Telli, A. ve Cevherli, K. (2014). “İlahiyat Lisans Tamamlama Programının Verimliliği Üzerine Olgusal Bir Araştırma”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13/26, 43–62. <https://doi.org/10.14395/jdiv121>
- Kocaman, K. ve Özkaplan, B. N. (2021). Covid-19 Salgın Sürecinde Din Görevlilerinin Görüşlerine Göre Diyanet İşleri Başkanlığının Uzaktan Din Eğitimi Uygulamaları: Manisa İl Örneği, *International Social Sciences Studies Journal*, 7 (92), 5574-5585.
- Koç, A. (2020), “Covid-19 Salgını Sürecinde İlahiyat Fakültesi Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Uzaktan Eğitim Yoluyla Yapılması: Örnek Bir Uygulama Model”. *Milli Eğitim Dergisi*, 49/1, 851-875. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.770561>
- Kurttekin, F. (2022): COVID-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitim: İlahiyat/İslami İlimler Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Görüşleri". *Tasavvur - Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 8/1, 31-60. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.1067252>
- Onwuegbuzie, A.J., & Johnson, R.B. (2004). Mixed method and mixed model research. In Johnson, R.B., Christensen, L.B. (Eds.) *Educational Research: Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches*, (pp. 408–431). Allyn and Bacon, Needham Heights, MA.

- Öncü, A. ve Kırıcı, R. (2021), Covid 19 Pandemi Sürecinde İlahiyat Arapça Hazırlık ve Lisans Öğrenimi Gören Öğrencilerin Deneyimleri Hakkında Bir Durum Çalışması. *Turkish Academic Research Review*, 6 (5), 1414-1446.
- Özdemir, O. ve Erdoğan, İ. (2021). Covid-19 pandemisi surecinde İlahiyat fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 12, 11-41.
- Selçuk, M., Sözen, H., Şimşek, V. ve İpek, Y. (2021) The Online Learning Experience of Theology Students in Turkey during the COVID-19 Pandemic: A New Disposition for RE?, *Religious Education*, 116:1, 74-90, DOI:10.1080/00344087.2021.1879987
- Tuncer, M. (2020). *Nitel Araştırma Desenleri*. Behçet, O. ve Ahmet, Ç. (Ed.). Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (205-227). Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Umut, T., Ceylan İ. ve Ceylan, H. (2022). DKAB Öğretmenlerinin Deneyimlerinde Uzaktan Eğitim Sürecinin Anlamı: Fenomenolojik Bir İnceleme. *İslami Araştırmalar*, 33(1), 77 – 101.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yazıbaşı, M. A., Yemenici, A., Serinsu, M. E. ve Zengin, Z. S. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma. *ULUM* 4/1, 231-264.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK, 2023. <https://www.yok.gov.tr/HaberBelgeleri/BasinDuyurusu/2023/basin-duyurusu-universitelerde-uzaktan-egitime-gecis.pdf>

Extended Abstract

Attitudes of the Students of the Faculty of Theology towards the Processing of Pedagogical Formation Courses by the Distance Education Method

In recent years, epidemic diseases such as Covid-19 or natural disasters with devastating effects around the world have prevented face-to-face education from being carried out in a healthy way. In these cases, educational activities are carried out through distance education, that is, educational institutions in Turkey continue education with the distance education model in cases such as pandemics or natural disasters. In this context, it is seen that the studies on the possibilities and limitations of distance education in our country in the field of education have increased rapidly in the same way. However, the scarcity of studies on this subject in the field of religious education and pedagogical formation courses is remarkable. The main purpose of this research is to examine the attitudes of the students of the faculty of theology towards distance education in pedagogical formation courses. In line with this basic purpose, the attitude levels of the students towards distance education were examined and their relationships towards different variables were investigated. The study was designed according to a mixed pattern in which quantitative and qualitative methods were used together. In the quantitative part of the study, the attitude scale of pedagogical formation courses towards distance education was used as a data collection tool. In the qualitative part of the study, semi-structured interview questions were used. The interview questions were prepared by the researcher and finalized after conducting a pilot study. The data of the study were collected at the beginning of the spring semester of the 2021-2022 academic year. The survey questions to be used in the study were entered into Google forms and an access link was created.

The link created was shared on social media accounts through the lecturers and student representatives in the Faculty of Theology. The students were informed that participation was voluntary. The collection of the study data took approximately 25 days. According to the results of the research, it was revealed that the other variables did not differ significantly except for the "Having Home Internet" variable. When the results of the qualitative data are examined, it is revealed that the students did not have any problems in the processing of distance education in general, yet the biggest problem experienced was led by technical reasons. However, it is stated that distance education can be preferred by students in compulsory cases, yet it can never replace face-to-face education. Distance learning requires students to have a proper internet connection and access to the necessary technological devices. This can create challenges for low-income families or students living in rural areas. Especially when a natural disaster occurs, the signal networks designed for communication are also damaged and disruptions occur in communication. Infrastructure deficiencies or problems with access to technology can exacerbate inequalities and hinder the full participation of some students in distance learning. Despite all these situations and negativities, steps should be taken to solve technical structural problems in order to improve the distance education process and make it more inclusive. In addition, more interaction should be included during distance education and the motivation of the family / student should be kept high.

Keywords: Pedagogical Formation, Distance Education, Natural Disasters, Mixed Research, Faculty of Theology